

Introducere

Fotbalul este unul dintre cele mai renumite tipuri de sport, milioane de copii din întreaga lume fiind implicați în practicarea acestui gen de sport. Mulți dintre copii joacă fie în meciuri organizate, fie în meciuri amicale. În același timp, aproape toți copiii interesați de fotbal sunt fanii unei echipe preferate, iar practicând fotbalul învață lecții de viață valoroase, precum loialitatea și munca în echipă. În acest context, implicarea copiilor în practicarea fotbalului necesită asigurarea și respectarea dreptului acestora la un mediu sigur, o cultură a respectului și înțelegerii în cadrul echipei de fotbal. Fiecare copil are dreptul de a practica fotbalul într-un mediu sigur și incluziv, liber de orice formă de abuz, hărțuire sau exploatare, iar neasigurarea acestuia reprezintă o încălcare a drepturilor copiilor.

În ultimii ani la nivel internațional (FIFA)¹ au fost stabilite direcțiile de acțiune pentru asigurarea unei securități a copiilor în practicarea fotbalului, prin *promovarea politicii de protecție a copiilor*, care se referă la acțiunile pro active întreprinse de cluburile de fotbal pentru a promova și asigura bunăstarea copiilor și a-i proteja de anumite riscuri în practicarea fotbalului. Totodată, UEFA prin Strategia pentru perioada 2019-2024 „Together for the future of football” a stabilit necesitatea promovării politicii de protecție a copilului pentru a-i responsabiliza pe antrenori și manageri la valori și standarde înalte². UEFA definește protecția copilului drept „responsabilitatea organizației de a asigura siguranța, emoții pozitive și plăcerea de a juca fotbal pentru toți copiii și de a le proteja de vătămări (inclusiv abuzuri), în timpul practicării fotbalului indiferent de forma și nivelul acestuia”³.

La nivel național Federația Moldovenească de Fotbal (FMF) manifestă interes față de dezvoltarea unui mediu sigur pentru copiii care practică fotbalul, asociindu-se principiilor UEFA și FIFA. În contextul dat, FMF în parteneriat cu Terre des hommes Moldova (Tdh), a demarat implementarea proiectului „*Fotbal sigur pentru copiii din Moldova*”, care are ca scop asigurarea unui mediu protectiv și sigur pentru toți copiii care practică fotbalul în Republica Moldova. Prin urmare, în cadrul proiectului „*Fotbal sigur pentru copiii din Moldova*”, va fi dezvoltată o politică de protecție a copiilor la nivel național - (child safeguarding) în Moldova, luând ca model UEFA Child

---

¹FIFA, Child safeguarding toolkit for member associations. Disponibil:

<https://resources.fifa.com/image/upload/toolkit-fifa-guardians.pdf?cloudid=nz1lyz3ykaioy7gwfmg>

² UEFA Strategy 2019-2024. Disponibil:

https://www.uefa.com/MultimediaFiles/Download/uefaorg/General/02/59/06/32/2590632_DOWNLOAD.pdf

³ UEFA, Child Safeguarding Policy. Keeping children safe in European football. Disponibil:

https://www.uefa.com/MultimediaFiles/Download/uefaorg/General/02/63/58/39/2635839_DOWNLOAD.pdf

safeguarding toolkit: https://editorial.uefa.com/resources/025e-0f920dc4d3d5-600a1c849f531000/uefa_child_safeguarding_toolkit_for_uefa_member_associations.pdf

UEFA definește protecția copilului drept „responsabilitatea organizației de a asigura siguranța, emoții pozitive și plăcerea de a juca fotbal pentru toți copiii și de a le proteja de vătămări (inclusiv abuzuri) în timpul practicării fotbalului indiferent de forma și nivelul acestuia”.

Studiul național de cartografiere a actorilor cheie din domeniul fotbalului și analiza cadrului normativ și de politici care reglementează protecția copiilor în fotbal în Republica Moldova.

Rezumat

În perioada mai – septembrie 2020 în Republica Moldova a fost realizat *Studiul național de cartografiere a actorilor cheie din domeniul fotbalului, a angajamentelor acestora în protecția copilului în fotbal, precum și analiza cadrului normativ și de politici care reglementează protecției copiilor în fotbal în Republica Moldova*. Cartografierea a fost realizată în cadrul proiectului „Fotbal sigur pentru copiii din Moldova” implementat de Federația Moldovenească de Fotbal în parteneriat cu Terre des hommes Moldova cu suportul financiar UEFA. Studiul cuprinde două componente de cercetare: analiza cadrului normativ care reglementează protecția copiilor care practică sportul, fotbalul în special și cartografierea organizațiilor în care copiii practică fotbalul.

Analiza standardelor internaționale și a cadrului normativ național a arătat că în Republica Moldova au fost întreprinse acțiuni importante la nivel legislativ în vederea alinierii cadrului normativ național la standardele internaționale, a fost dezvoltat un cadru normativ ce reglementează protecția copilului împotriva oricăror forme de violență, abuz sau neglijare, stabilește specialiștii responsabili de a interveni în aceste situații și proceduri de intervenții. Pornind de la faptul că fotbalul în Republica Moldova este practicat de către copii în cadrul instituțiilor de învățământ (școli sportive, cluburilor sportive, etc.) reglementările privind protecția copilului în fotbal au fost analizate prin prisma prevederilor Codul Educației și respectiv a actelor normative și de politică care reglementează protecția copilului în instituțiile de învățământ. Însă activitatea fotbalistică, sau sportivă în general, presupune desfășurarea unor activități specifice, diferite de cele ale unei instituții de învățământ general. Antrenamentele presupun contact fizic dintre copil și cu antrenori, fapt pentru care se impun reglementări specifice. Studiul a constatat lipsa unor astfel de reglementări speciale.

Demersul de cartografiere a constatat că există curențe la nivel de implementare a reglementărilor naționale și standardelor internaționale la nivel de club/școala sportivă. Chiar dacă cadrul normativ național stabilește obligativitatea dezvoltării și aprobării unei Politici de Protecție a Copilului la nivel de club/școala sportivă, jumătate din cluburi/școli sportive participante la studiu nu au aprobată o astfel de Politică, la fel jumătate din cluburi nu au aprobat un Cod de Etică/Conduită a angajaților, și doar în ¼ din cluburile participante la studiu este desemnat un Coordonator pentru protecția copilului. De asemenea, cluburile/școli sportive nu au o procedură sigură de recrutare a personalului care să asigure că solicitanții care ar putea prezenta un risc pentru copii sunt identificați și împiedicați să lucreze cu aceștia.

Studiul a arătat că opinia copilului este importantă pentru club, 89% din cluburile/școli sportive participante la cartografiere au declarat că consultă opinia copilului despre atmosfera din club,

relațiile cu personalul instituției și colegii, dificultățile pe care le întâlnesc în instituție, iar jumătate din ele implică copii în elaborarea, implementarea și revizuirea politicilor și procedurilor care îi vizează direct.

În baza analizei constatărilor, studiul de cartografiere oferă o serie de recomandări atât pentru îmbunătățirea cadrului normativ național, cât și privind implementarea acestuia și a standardelor internaționale astfel ca fotbalul să fi o experiență sigură, pozitivă și plăcută pentru toți copiii.

Studiul național de evaluare a cunoștințelor, atitudinilor și practicilor privind protecția copiilor în fotbal în Republica Moldova.

Sumar executiv

Protecția copiilor în fotbal reprezintă o prioritate la nivel internațional și național, fiind promovată necesitatea implementării în mediul fotbalistic a politicii de protecție a copilului. În contextul dat, studiul sociologic „**Cunoștințe, atitudini și practici de protecție a copilului în fotbal**” este un prim studiu cu referire la evaluarea cunoștințelor, atitudinilor și practicilor (KAP) privind protecția copiilor în fotbal. Ținând cont de perioada pandemică și restricțiile impuse inclusiv școlilor sportive⁴ și cluburilor de fotbal⁵, culegerea datelor s-a realizat online în baza unui chestionar structurat, pe un eșantion total de 391 de persoane de pe ambele maluri ale Nistrului, dintre care 204 copii (fete și băieți care frecventează școli sportive sau cluburi de fotbal din țară), 75 părinți ai copiilor care frecventează cluburi de fotbal din țară, care însoțesc cel mai des copiii (femei și bărbați), 57 antrenori și 55 conducători ai cluburilor de fotbal și școlilor sportive. Principalele constatări ale studiului se referă la următoarele aspecte:

La nivel atitudinal

Marii majorități a copiilor intervievați (99,5%) le place să practice fotbalul, cu o pondere mai mare în rândul băieților. Principalul motiv în alegerea de a practica fotbalul este plăcerea de a se juca cu mingea (44,6% din copii și 68,0% din părinți). Cota copiilor cărora acest gen de sport le-a fost impus de familie este mică (1% din copii), cu toate că numărul părinților care au indicat acest fapt este mai mare (6,7%).

Deplasarea către clubul de fotbal se face în mare parte pe jos (41,3% din părinți), iar aproximativ a patra parte (24,0%) cu automobilul familiei. Fiecare al cincilea părinte (20,0%) își însoțește întotdeauna copilul la antrenamente și mai puțin de atât (18,7%) asistă întotdeauna la antrenamente. Aproximativ 27,0% dintre părinți își însoțesc foarte rar sau deloc copilul, iar 24,0% asistă la antrenamente foarte rar sau deloc. Pe de altă parte, aproximativ 46,0% din copii nu sunt însoțiți de nici un adult la antrenamente. Cel mai des copiii sunt însoțiți de tată (22,5%).

Climatul emoțional în cadrul echipei de fotbal este apreciat ca fiind unul pozitiv. Marea majoritate a copiilor (89,2%) și părinților (86,7%) consideră că antrenorul îi încurajează, echipa este una unită și prietenoasă și clubul creează condiții pentru a practica fotbalul în siguranță.

---

⁴ Ordin MECC nr.375 din 24.03.2020 cu privire la aprobarea „Metodologiei privind continuarea la distanță a procesului educațional în școlile sportive în condiții de carantină

⁵ Ordin MECC nr.911 din 02.09.2020 cu privire la aprobarea Instrucțiunii privind măsurile de prevenire a răspândirii infecției COVID-19, în instituțiile cu profil sport

Activitatea și profesionalismul antrenorilor este apreciată de marea parte a părinților și copiilor participanți la studiu. Doar 2,6% dintre părinți nu apreciază profesionalismul antrenorului. Totodată majoritatea părinților au apreciat faptul că antrenorii se preocupă în mod special de fiecare copil și aproximativ 27,0% au indicat asupra avantajării unor copii de către antrenori.

Aproximativ a cincea parte din părinți (20,0%) consideră că antrenorii strigă la copii, iar a zecea parte (10,6%) că îi numesc cu cuvinte urâte. Într-o proporție de 5,3%, părinții sunt de acord cu faptul că unii antrenori pedepsesc fizic copiii.

Totodată, antrenorul se bucură de nivelul de încredere cel mai mare în rândul copiilor (89,2%), iar mai mult de jumătate (51,0%) din aceștia au foarte multă încredere în conducerea clubului. Peste 62,0% din copii au indicat o încredere mare în responsabilul de protecția copiilor.

Caracteristicile atribuite antrenorului atât de părinți, cât și de copii îl prezintă pe acesta ca fiind o persoană pasionată de fotbal, prietenoasă, educată, înțelegătoare, de încredere, amabilă etc.

Studiul a relevat o atitudine discriminatorie în raport cu diferite categorii de copii. Astfel, copiii agresivi, cei cu dizabilități, de etnie romă, copiii timizi, cei cu reușite școlare modeste sunt mai puțin acceptați în echipele de fotbal. Totodată fotbalul este asociat mai degrabă cu băieții decât cu fetele.

Siguranța copiilor este asociată de aceștia de cele mai dese ori cu protecția în timpul antrenamentelor și a meciurilor (40,7%). Totodată majoritatea copiilor (89,3%) se percep în siguranță atât în interiorul, cât și exteriorul clubului de fotbal. În interiorul clubului percepția siguranței este mai mare pe teritoriul acestuia (70,1% copii), iar cea mai mică în duș/baie (30,4% copii). Părinții într-o proporție mai mare consideră că nivelul de siguranță este mai mare în interiorul clubului (78,8%) decât în exteriorul acestuia (71,0%), iar în cazul antrenorilor situația este inversă: 75,0% din antrenori consideră că în exteriorul clubului copiii sunt în siguranță, iar în interior – 61,8%.

Datele studiului au stabilit că în ultimul an 1 din 10 copii s-a simțit în nesiguranță în cadrul clubului de fotbal, în special fetele, copiii de 12-13 ani și din mediul rural.

Crearea mediului nonviolent în cadrul cluburilor de fotbal este asociată de antrenori și conducerea cluburilor de cele mai dese ori cu neaplicarea violenței fizice asupra copiilor; neumilirea copiilor, stoparea oricăror manifestări de intimidare (bulling), în rândul copiilor, nepermiterea comentariilor cu conținut indecent cu privire la copii, neutilizarea tonalităților ridicate în comunicare cu copiii etc. Antrenorii comparativ cu managerii cluburilor asociază într-o măsură mai mică mediul nonviolent al clubului cu respectarea politicii de protecție a copilului.

La nivel de informare cu privire la politica de protecție

Circa 41,0% din părinți și 39,0% din totalul copiilor au participat la activități de informare cu privire la siguranța și protecția în fotbal, mai des participând băieții, cei cu o experiență de joc de 5-6 ani și din mun. Chișinău. În cazul antrenorilor, mai mult de 71,0% au indicat asupra informării despre siguranța copiilor în fotbal, cel mai des fiind informați la școala de antrenori (78,9%) și clubul de fotbal (73,7%). Totodată 10,5% din antrenori nu au participat niciodată la activități de informare. Administrațiile cluburilor organizează activități de informare pentru antrenori în peste

74,5% din cazuri, pentru copii – 67,3% din cluburi, pentru părinți – 38,2% din totalul cluburilor eșantionate.

Frecvența participării la astfel de activități este de câteva ori pe an (63,3% din copiii care au participat, 51,6% din părinții care au participat, 47,1% din antrenori), iar circa 9,0% din copii, 19,4% din părinți și 5,9% din antrenori au participat la astfel de activități doar la înscrierea în cadrul clubului.

Cel mai des abordate subiecte în cadrul activităților de informare se referă la modalitatea de comunicare cu antrenorul/copilul despre posibile cazuri de abuz din club (20,1% copii și 19,0% părinți), particularitățile violenței și abuzului împotriva copilului (45,1% antrenori, 19,1% copii și 21,0% părinți), modalitatea de protecție împotriva abuzului (15,7% antrenori, 15,7% copii și 17,1% părinți), modalitățile de identificare a încălcării drepturilor (14,7% copii și 15,2% părinți), raportarea cazurilor de abuz (3,9% antrenori, 11,8% copii și 13,3% părinți) etc.

În cadrul activităților de informare de cele mai multe ori este prezent antrenorul (43,8% dintre copii și 39,3% din părinți), care de cele mai multe ori este implicat în desfășurarea activităților de informare. În mai puține cazuri a participat responsabilul de protecția copilului din cadrul clubului (8,5% dintre copii și 4,9% din părinți) și profesioniști din afara clubului, precum polițist, psiholog (7,2% din copii și 11,5% din părinți). Totodată antrenorul este cel care organizează activitățile de informare (43,8% copii). Conducerea clubului este implicată în organizarea activităților destinate copiilor și părinților mai rar (27,5% din copii și 32,8% din părinți), însă în cazul antrenorilor aceasta organizează activitățile cel mai des (peste 45,0% din antrenori). Implicarea responsabilului de protecție în activitățile de informare este modestă (8,5% din copii, 9,7 părinți și 3,9% din antrenori).

Politica de protecție a copilului, implementată la nivel de cluburi, este adusă la cunoștința părinților în proporție de 65,3%, în special fiind mai informate femeile, părinții din sate și din regiunea de Centru a țării. În cazul antrenorilor, 97,8% dintre aceștia au fost informați cu privire la aceasta, iar peste 96,0% - despre codul de conduită.

Marea majoritate a antrenorilor și a managerilor cluburilor de fotbal consideră foarte importantă respectarea politicilor de protecție a copilului.

La nivel de cunoaștere a drepturilor copilului

Copiii participanți la studiu au înregistrat un nivel redus de cunoaștere a drepturilor lor în fotbal: doar 25,5% dintre copiii au cunoștințe corecte, dintre care cei mai mulți sunt copiii de 10-11 ani. Totodată copiilor de 16-17 ani și celor din mun. Chișinău le este caracteristic un nivel scăzut de cunoaștere a drepturilor copilului.

Nivelul de cunoaștere a situațiilor de încălcare a drepturilor lor este unul redus atât în rândul copiilor, părinților, cât și al antrenorilor. Doar 4,9% din **copii** au putut identifica corect cele 11 situații de încălcare. Aproximativ jumătate din copii au un nivel mediu de recunoaștere a cazurilor de încălcare a drepturilor copilului. Totodată 4,9% din copii nu au putut identifica nici o situație din cele propuse. Din totalul **părinților** doar 8,0% au putut identifica corect din cele 14 situații propuse, iar circa jumătate din părinți au un nivel mediu. Părinții care au participat la activități de informare au un nivel de cunoștințe mai înalt. În cazul antrenorilor, doar 5,3% au indicat corect la

cele 16 afirmații. Marea majoritate a antrenorilor au un nivel mediu de cunoaștere a situațiilor de încălcare a drepturilor copilului.

Cluburile de fotbal nu în toate cazurile asigură condiții favorabile desfășurării antrenamentelor și a activităților fotbalistice. 1 din 10 copii (10,3%) nu au acces la vestiar, iar 4 din 10 copii (43,1%) nu au posibilitatea de a face un duș. Totodată 1 din 10 antrenori (14,0%) activează în cluburi care nu oferă acces la apă caldă, peste 31,0% în cluburi fără WC-uri pentru fete în interiorul clubului. Mai mult de jumătate din antrenori își desfășoară activitatea în cluburi dotate cu WC-uri atât pentru fete, cât și pentru băieți în exteriorul instituției.

Peste 12,0% dintre antrenori și 14,5% din manageri consideră că în cadrul clubului de fotbal au fost cazuri de discriminare a copiilor.

În cadrul cluburilor de fotbal se atestă practici de agresare a copiilor, atât de antrenori cât și de alți copii, dar și a antrenorilor sau personalului cluburilor de către copii. Aproximativ 45,0% din copii cunosc cazuri de pedepsire fizică a copiilor de către antrenori, circa 38,0% - cazuri de violență verbală, peste 5,0% au fost martori la practici de neglijare, umilire a copiilor, iar peste 11,0% - cazuri de frică și stres a copiilor în timpul antrenamentelor. Peste 9,0% din copii au fost martori la bătăi între colegi și 10,0% cunosc cazuri de intimidare. Aproximativ 20,0% din copii consideră că antrenorii sunt agresivi de alți copii.

Manifestarea violentă a antrenorilor față de copii este menționată inclusiv de către antrenori și manageri. Astfel 7,1% din antrenori și aproximativ 4,0% din manageri au indicat aplicarea violenței fizice de către antrenori, mai mult de 21,0% din antrenori și peste 27,0% din manageri au menționat despre aplicarea violenței verbale, circa 4,0% din antrenori au indicat aplicarea izolării copiilor.

3 din 10 antrenori cunosc persoana responsabilă de protecția copilului din cadrul clubului. Circa 44% dintre antrenori nu cunosc despre existența acestui specialist în cadrul clubului. Adresabilitatea la specialistul respectiv este destul de scăzută în rândul antrenorilor. Copiii în mare parte asociază antrenorii ca fiind responsabili de siguranța lor (47,1%). Mai mult de jumătate din părinți cunosc despre existența responsabilului de protecția copiilor din cadrul clubului, cât și consideră importantă activitatea acestuia.

La nivel de practici

De fiecare dată opinia copiilor este consultată cu referire la orarul antrenamentelor (82,4% copii și 56,2% antrenori), iar cel mai puțin alegerea antrenorului (22,5% copii și 22,8% antrenori).

În vederea asigurării protecției copiilor antrenorii lunar comunică cu administrația despre comportamentul copiilor (43,9%), desfășoară activități de informare a copiilor despre siguranța și protecția lor în fotbal (31,6%) și comunică cu alți specialiști despre comportamentul copiilor (15,8%). Doar 9% dintre antrenori organizează ședințe cu părinții cu referire la măsurile de siguranță și protecție a copiilor.

În cazul comportamentelor agresive ale copiilor, indiferent de tipul de agresiune, părinții s-ar adresa în primul rând antrenorului, în al doilea rând ar depune o plângere la conducerea clubului de fotbal și în al treilea rând ar retrage copilul din club. Antrenorii la rândul lor ar discuta cu copiii agresivi, ar discuta cu părinții copiilor agresivi și cu copilul supus riscului.

În situația sesizării comportamentelor agresive din partea antrenorilor, părinții ar discuta cu antrenorii, ar scrie o plângere la conducerea clubului de fotbal și la FMF. În același timp administrațiile cluburilor de fotbal ar discuta cu antrenorii, ar discuta cu părinții și cu copilul supus riscului.

Studiul a evidențiat necesitatea intervențiilor în asigurarea protecției copiilor în fotbal. Atât părinții, antrenorii cât și managerii au indicat asupra necesității de a îmbunătăți baza tehnico-materială a clubului, îmbunătățirea infrastructurii fotbalistice, fortificarea capacităților și abilităților profesionale ale antrenorilor, desfășurarea activităților educative pentru copii care să promoveze nonviolența etc.

Autori:

Dna. Tatiana DANILESCU: *Studiul național de cartografiere a actorilor cheie din domeniul fotbalului, a angajamentelor acestora în protecția copilului în fotbal, precum și analiza cadrului normativ și de politici care reglementează protecției copiilor în fotbal în Republica Moldova.*

Analiza, constatările și concluziile aparțin autorului și nu pot fi considerate în nici un fel că reflectă neapărat opinia finanțatorului.

Dna. Anastasia OCERETNÎI și Dul. Veaceslav BĂTRĂNESCU, *Studiul național de evaluare a cunoștințelor, atitudinilor și practicilor privind protecția copiilor în fotbal în Republica Moldova.* Datele și constatările prezentului raport reflectă opinia intervievaților și nu reprezintă neapărat punctul de vedere al finanțatorilor. Autorii își asumă responsabilitatea pentru interpretările și concluziile studiului.

La elaborarea acestui raport au mai contribuit:

Svetlana PATRAȘ, Coordonator CCPA/OFFS Moldova/„Fotbal sigur pentru copiii din Moldova”
Victor MARDARI, Asistent coordonator CCPA/OFFS/„Fotbal sigur pentru copiii din Moldova”
Vladislav OLEATOVSCHI, Specialist în protecția copilului, Terre des hommes Moldova (Tdh)
Teodora REBEJA, Coordonator de program, Terre des hommes Moldova (Tdh).

Mulțumim tuturor celor care ne-au sprijinit în realizarea acestui raport, inclusiv părinți, copii, antrenori și conducerea cluburilor de fotbal și școlilor sportive.